

TEATRU DE STAT SAU COMPANIE PARTICULARĂ? (II)

În episodul de azi al anchetei noastre - prin care ne-am propus să investigăm orizonturile ce se deschid teatrului românesc, într-un context dominat atât de nesiguranța finanțării cât și de dorința de a schimba - am pornit de la întrebarea: **Teatru instituționalizat sau teatru particular?** O întrebare generată de intenția unor personalități artistice, a unor artiști nedreptățiți, după cum se autodeclarau, de a se pune în lumină, sau chiar de a face lumină pe căi mai puțin sau deloc bătătorite. Și iată primele companii particulare apărute după evenimentele din decembrie... Unele și-au tot anunțat apariția, fără să o justifice prin bătaia primului gong; altele nu au avut o viață prea lungă, și nu din cauză că nu beneficiau de o sală proprie. S-avem pardon, atunci când ți se duce buhul, lumea te găsește și în gaură de șarpe!... Ceea ce s-a întâmplat până acum numai cu Teatrul "Levant". Dar tradiția în ceea ce privește nașterea și dezvoltarea, până la un punct, a teatrului românesc pe bazele teatrului particular ne îndreptățește să ne întrebăm dacă în aceste inițiative, sporadice și firave, nu se ascund doar rădăcinile, filonul istoric al teatrului, ci și, poate, o formă de supraviețuire pentru artiștii care nu-și vor mai găsi locul, dintr-un motiv sau altul, în teatrele constituite. Independent însă de aceste rațiuni, ne întrebăm și dacă este mai avantajoasă formula unui teatru mare, subvenționat de stat. Poate exista teatru în afara suportului material statal?

Fără pretenția de a epuiza subiectul printr-o investigație completă și complexă, ne-am propus pentru moment să "luăm pulsul" acestei spinoase probleme, căci unii sînt de părere că: "Valoarea dovedită

a teatrului românesc în lume se bazează tocmai pe aceste trupe solide, pe teatrele mari". Să pierdem ceea ce ne face puternici și demni de Interesul lumii? Este iminent un asemenea pericol, al fărîmțării, al risipirii? Cum vremurile ne-au obișnuit cu sindromul divizării, nu ne rămîne decît să vedem... ÎNCOTRO?

REGIZORUL SILVIU PURCĂRETE, DIRECTORUL TEATRULUI "BULANDRA":

Teatrul este o artă care nu poate trăi decît subvenționată; de societate, de guverne, de primării sau... de prinți. Molière a avut prințul său; n-ai prinț, nu faci teatru! Poate că în vremurile cînd vor apărea patroni-miliardari, care să-și dorească propriul teatru, va fi posibil teatrul particular. Rău nu are cum să fie, pentru că pot și este necesar să existe forme flexibile de teatru. Altminteri, un teatru poate supraviețui timp de o stagiune, printr-un proiect, o inițiativă care să adune un număr de oameni care să facă un spectacol și să reziste pentru scurt timp.

Nu-i obligatoriu să existe teatre numai sub forma în care există ele la noi - adică instituții a căror structură să dăinuiască și să se trască așa, peste ani, ele fiind de fapt mai mult niște scheme decît niște organisme vii. Niște scheme, astea sînt teatrele românești care navighează prin timp asemenea epavelor. Ce este cert: trebuie să existe teatre foarte bune, susținute de stat cît mai bine; așa este în toată lumea civilizată. Dar, drumul pînă acolo este lung...

REGIZORUL CRISTIAN HADJI-CULEA, DIRECTORUL DIRECȚIEI TEATRELOR DIN MINISTERUL CULTURII:

Eu cred că trebuie găsit un echilibru între conceptul de

trupă permanentă - care e necesară - și sistemul concurențial. Și mai cred că doar una sau cealaltă nu sînt benefice pentru teatrul românesc, cel puțin nu acum. Mai precis: nici contracte pe spectacol, cum se fac adesea în Anglia și în Statele Unite, dar nici trupe blazate de siguranță, în care ești la fel de bine plătit fie că joci sau nu, fie că ești activ, puțin activ sau foarte puțin activ. Asta mi se pare imoral! Ordinul despre care am discutat în ancheta precedentă prevedea un început de soluționare a acestei imoralități, tocmai prin obligația de a se stabili cu fiecare din cel angajați (actori, regizori, mașiniști, directori adjuncți, contabili ș.a.) rolul precis pe care el îl au în acel teatru, obligațiile lor față de instituție și, firește, obligațiile instituției față de el.

De ce cred că o mișcare teatrală trebuie să fie flexibilă? Marea majoritate a trupelor românești s-a creat aluvionar, printr-un concurs, cel mai adesea, de împerejurări, uneori real și bun, dar fără să existe o structurare strategică a trupei, fără un concept estetic comun, al trupei, problemă care nu apare în cazul companiilor particulare.

REGIZORUL ALEXANDRU DARIE:

Depinde foarte mult cum se face acest lucru, într-o situație și în cealaltă. Din proprie experiență (am lucrat două spectacole în Marea Britanie), pot spune că există dezavantaje foarte mari în ambele situații. Teatrul care n-are o trupă angajată permanent comportă un mare dezavantaj în primul rînd pentru regizor: este foarte greu să faci un ansamblu în care actorii să joace în armonie unii cu alții. Aici actorii sînt mult mai nesiguri în raport cu ceilalți; fiecare

lucrează pentru sine. Deci, trebuie să te lupți să crezi ansamblul, dezamorsind permanent posibilele conflicte. Un mare avantaj în acest caz: absența "uscăturilor" și starea de competiție generată de dezechilibrul dintre cerere (care este mare) și ofertă (firește mai mică). În acest caz nu răzlesc decât cel mai bun - cel mai bun, evident, pentru ceea ce este nevoie. Un alt avantaj: experiența actorilor "flotanți" este foarte mare.

Teatrul nostru, instituționalizat fiind, ne permite montări cu foarte multe personaje în scenă. În Anglia, de pildă, doar Teatrul Național sau Royal Shakespeare Company își permit asemenea montări; teatrele particulare - nu.

Eu cred că regizorii și scenograful ar trebui plătiți foarte bine, astfel încât să-și permită să devină liber-profesioniști. Asta ar degreva teatrele de obligația de a plăti oameni care mai au și alte interese. Uite, de exemplu, cazul meu - am avut aceste două oferte britanice, la care nu cred că ar fi renunțat cineva.

În ceea ce privește actorii, nu cred că ar fi bine să renunțe la teatrele de repertoriu și în nici un caz nu sînt pentru ideea unui nucleu de vedete într-un teatru, pentru că repertoriul va ajunge să fie dictat de preferințele lor, după criteriile deci subiective și cel mai adesea greșite, iar tinerii actori nu vor mai avea acces, din teama celorlalți de a nu li se lua locul.

PROF. DR. MIHAELA TONITZA IORDACHE, DIRECTOAREA TEATRULUI "ȚÂNDĂRICĂ":

Toate țările vechiului sistem socialist au beneficiat de teatre mari. În lume, teatrele de păpuși sînt companii mici, care se pot plia oricărui tip de condiții: joacă în școli, în grădinițe etc. Noi sîntem un teatru mare: la Bogotá, colegii

din festival au fost stupefiați auzind că avem 103 salariați la "Țândărică". Deci, noi beneficiem - și ar trebui să păstrăm acest câștig - de o dotare extraordinară în comparație cu a altora, avem atellere proprii și maeștri păpușari. În lume, în general, păpușarul își face singur totul: construiește păpușa, o mînuiește, montează decorul, își pune lumînile; în timp ce noi avem la teatrele mari echipe specializate pentru fiecare compartiment. Nu degeaba îi uimește pe străini profesionalismul nostru. Specialiștii pe care-i avem sînt poate unici în lume, creatorul nostru de mecanisme este unic în Europa. El este asemenea unui bijutier sau unul ceasornicar: o păpușă savant construită sigur că va face niște lucruri extraordinare, poți să obții tot ce dorești de la ea, dacă știi s-o "programezi", ca pe un calculator.

REGIZORUL DAN MICU, DIRECTORUL TEATRULUI MIC:

Adevăratele tradiții ale teatrului românesc, indiferent de vremuri, s-au bazat pe trupe, pe echipe serioase, adunate în ceea ce se numește instituții. Cuvîntul "instituție" a ajuns să ne sperie, ca și "birocrația", pentru că și-a erodat sensul real; sensurile acestor conținuturi au fost denaturate din motivele bine cunoscute. Dar pentru ca trupele să poată exista din punct de vedere material în condiții onorabile, ca să nu ne întoarcem la căruțe și nici la vagoanele acelea care transportau actorii dintr-o parte în alta a țării în condiții mizere, trebuie să apărăm existența instituțiilor. Desigur, cu buni profesioniști înăuntrul lor. Sufletul unui teatru va fi întotdeauna o echipă care nu poate exista în afara unor organisme protejate. Ce formă vor căpăta aceste instituții, asta este o

altă problemă. Nu pledez în nici un caz pentru păstrarea lor exact în forma de acum, care moștenește toate racilele unor excrescențe absolut fioroase; instituțiile au ajuns de mult să se apere pe ele însele, fără a produce, iar gradul de mortificare este cumplit și evident. Dar renașterea lor nu înseamnă și nu trebuie să provoace un cataclism din care ar scăpa, întimplător, cîte ceva și cîte cineva, distrugîndu-se o dată cu părțile anchilozate, și cele vitale. Și, indiscutabil, teatrul nesubvenționat este o aberație!

REGIZORUL ALEXANDRU DABIJA, DIRECTORUL TEATRULUI ODEON:

Noi vorbim în continuare despre instituții, despre celule și forme; or teatrul este un fenomen viu, este o artă practică de artiști, iar artiștii trebuie să albe și libertatea și responsabilitatea de a face ceea ce vor. În momentul în care el vor să se împrăștle, e chiar bine! Nenorocirea este că... nu prea vor! Pînă acum eu nu cunosc cazuri de artiști care să se fi desprins definitiv de un teatru pentru a face o trupă particulară. Mai mult, teatrele particulare, care se bat cu pumnii în piept declarîndu-și autonomia, sînt subvenționate ba de stat, ba de minister (al Culturii - n.n.), din toate părțile, mai solid chiar decât teatrele bugetare.

Însă ideea desprinderii este foarte valabilă, pentru că trei artiști, de exemplu, trebuie să fie în stare să se urce într-o mașină și să facă teatru unde vor, cum vor. Nu exclud necesitatea subvenționării, dar în același timp statul nu are obligația să susțină agonia unor teatre, la nesfîrșit!...

Anchetă realizată de OLIVIA ȘIREANU CHIRVASIU